

УДК 374.3

Гейнак Олена Ігорівна

*науковий співробітник у відділі молодіжної роботи
Державний інститут сімейної та молодіжної політики*

КРАЩІ ПРАКТИКИ МОЛОДІЖНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ

***Анотація.** Стаття розкриває сутність поняття «молодіжна політика» та її зв'язок із молодіжною роботою. Наводиться характеристика Конкурсу кращих практик молодіжної роботи та аналізується кількість поданих заявок за 2017, 2018 та 2019 роки.*

***Ключові слова:** молодь, державна молодіжна політика в Україні, молодіжна робота, конкурс «Кращі практики молодіжної роботи».*

Постановка проблеми. Молодь є рушійною силою будь-яких перетворень у державі, особливою соціальною групою, яка займає важливе місце в суспільних відносинах. Участь молодих людей у діяльності на національному, регіональному та місцевому рівнях, а також ухвалення відповідних рішень є важливим, оскільки це сприятиме розвитку демократичного та успішного суспільства.

За даними соціологічного опитування, яке було проведено у 2018 році відповідно до замовлення Міністерства молоді та спорту України щодо обізнаності молоді про існування та діяльність дитячих і молодіжних громадських організацій в Україні було встановлено, що 64,4% опитуваних не володіють інформацією про наявність таких об'єднань, лише 0,5% є активними членами громадських організацій, а 0,8% респондентів відповіли, що іноді беруть активну участь у діяльності цих організацій [2,

ст. 15]. Такі дані свідчать про недостатню поінформованість молодих людей щодо діяльності таких організацій.

В умовах трансформації України є необхідність у зміцненні потенціалу молодого покоління як найважливішого фактора сталого соціально-економічного розвитку через інтеграцію молоді в соціальну, політичну та економічну складову держави шляхом проведення молодіжної роботи [7].

Дієвою практикою молодіжної роботи, спрямованою на залучення молоді до участі у суспільному житті є щорічний конкурс «Кращі практики молодіжної роботи», що проводиться Міністерством молоді та спорту України з 2017 року.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням молодіжної політики та залучення молоді до суспільної діяльності присвячено праці українських науковців, серед яких М.Ф. Головатий, Є.І. Бородін, О.М. Перепелиця, А.Є. Мінаєв, Ю.М. Криворученко, які досліджували сучасні аспекти реалізації молодіжної політики в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз молодіжних проєктів, поданих на конкурс «Кращі практики молодіжної роботи в Україні» за 2017, 2018 та 2019 роки.

Виклад основного матеріалу. Молодіжна політика в Україні – це діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що являє собою систему заходів та законодавчих актів з метою надання молодим людям можливостей і практичного досвіду [1]. Формування дієвої молодіжної політики в Україні є важливою умовою розвитку демократичного суспільства. Ефективність молодіжної політики перш за все залежить від єдності та координованості дій законодавчої і виконавчої влади, місцевого самоврядування та молодіжного представництва [6].

Через комплекс заходів молодіжної політики твориться молодіжна робота, основна мета якої – надання молоді можливостей для самостійного розвитку та активного включення у суспільне життя. На сьогодні практична робота з молодими людьми здійснюється через такі осередки по роботі з молоддю, як молодіжні центри, молодіжні простори (хаби, коворкінги), молодіжні клуби, молодіжні гуртки, наметові молодіжні табори. Усі ці установи сприяють розвитку інтелектуального та духовного потенціалу, стимулюють до активної громадської та професійної діяльності.

У 2017 році Міністерством молоді та спорту спільно з Державним інститутом сімейної та молодіжної політики та Програмою розвитку ООН в Україні було започатковано Конкурс кращих практик молодіжної роботи з метою виявлення ініціатив, відбору та відзначення найкращих молодіжних практик по всій Україні. Під кращою практикою молодіжної роботи мається на увазі проєкт, програма, діяльність або ініціатива в молодіжній сфері, під час здійснення якої отримано позитивні практичні результати.

Основними завданнями конкурсу є:

- обмін досвідом між молодіжними працівниками та молодіжними організаціями;
- сприяння визнанню молодіжної роботи в Україні в соціальній та політичній сферах;
- підвищення стандартів якості молодіжної роботи в Україні [4].

Загалом у **2017 році** на конкурс було подано 100 практик з 21 області України (рис. 1).



Рис. 1. Географія заявок, поданих на конкурс за 2017 рік

Серед усіх впроваджених практик визначено 10 практик-переможців, які представляли Дніпропетровську область (3 проєкти), Черкаську область (1 проєкт), Волинську область (2 проєкти), Івано-Франківську область (2 проєкти), Луганську область (1 проєкт) та Київську область (1 проєкт) (табл.1).

Таблиця 1

Молодіжні практики-переможці конкурсу 2017 року

Назва практики	Опис практики
Клуб волонтерів «Даруємо радість»	Залучення випускників інтернатних закладів та молоді з «важким дитинством» до волонтерської діяльності
Кампанія «Грай за Права Людини!»	Включення молодих людей до спортивної та суспільної взаємодії на засадах інклюзивності, доступності та рівності
Молодіжний центр «Кузня української інтелігенції»	Створення молодіжного центру «Кузня української інтелігенції»
Молодіжний банк ініціатив «New Way»	Сприяння становленню нових громадських лідерів
Національно-патріотична молодіжна військова програма «Карпатський Легіон»	Підвищення рівня громадянської свідомості і військової підготовки серед підлітків та молоді, а саме: поводження зі зброєю та боєприпасами, практичні тести в наданні домедичної допомоги кожного учасника, тактика в малих групах, орієнтування на місцевості
Проєкт відкритих нічних кінопоказів «Lutsk Night	Залучення молоді до споглядання якісного кінематографу; фільмів, які мотивують молодь,

Сінема»	змінюють її, стимулюють діяти та змінювати своє життя на краще
Громадський майданчик «ХочуБуду»	Створення Громадського майданчика «ХочуБуду» у м. Северодонецьку
«Центр розвитку громади»	Відкриття центру, проведення активностей силами молоді села та партнерських організацій
Молодіжний ресурсний центр «Нові крила»	Проведення окремих заходів, спрямованих на активізацію громади та творчого розвитку молоді
Міський молодіжний проект «Академія молодіжного лідера»	Підготовка майбутніх молодіжних лідерів

Практики-переможці конкурсу 2017 року представляли шість з десяти визначених організаторами конкурсу сфер молодіжної політики:

- підтримка молодіжних проєктів та ініціатив/ розвиток молодіжних громадських організацій – 4 проєкти;
- змістовне дозвілля для молоді – 2;
- освіта та просвітницька діяльність з прав людини – 1;
- молодіжні/вільні простори – 1;
- робота щодо включення вразливих груп молоді – 1;
- національно-патріотичне виховання – 1 [3].

У **2018 році** сумарна кількість поданих заявок становила 173 з 23 областей України (рис. 2). Молодіжні проєкти надійшли з міст обласного значення – 73 заявки (42 %), з міст – 66 (38 %), селищ міського типу – 7 (4 %), сіл – 15 (9 %) [4]. Від об'єднаних територіальних громад було подано 14 заявок (8 %).

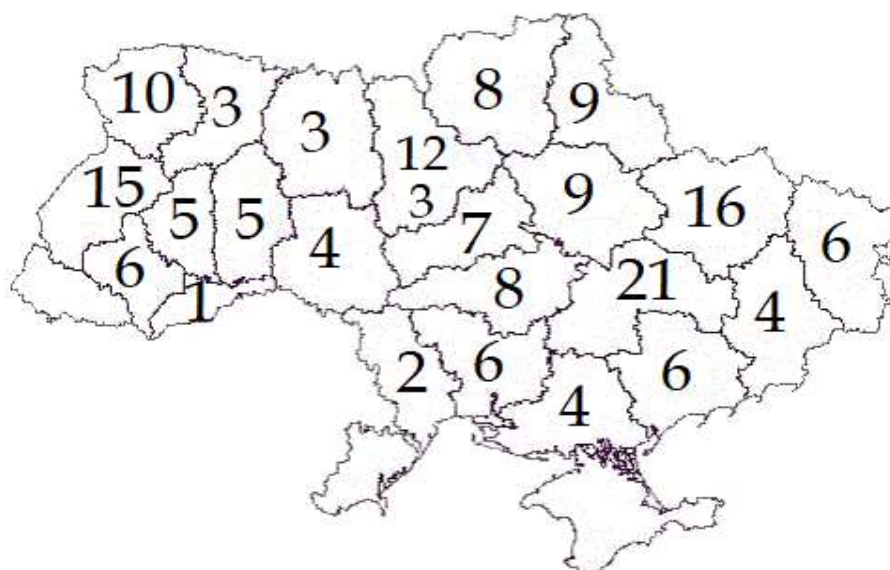


Рис. 2. Географія заявок, поданих на конкурс за 2018 рік

Переможці конкурсу 2018 року представляли м. Львів (1 проєкт), м. Луцьк (1 проєкт), Хмельницьку область (2 проєкти), м. Київ (1 проєкт), Тернопільську область (2 проєкти), Миколаївську область (1 проєкт), Чернігівську область (1 проєкт) та Сумську область (1 проєкт) (табл. 2).

Таблиця 2

Молодіжні практики-переможці конкурсу 2018 року

Назва практики	Опис практики
Дунаєвецька молодіжна рада	Актив молодіжної ради згуртовує молодь, що дає змогу якнайшвидше вирішувати ті чи інші нагальні питання
Соціальний проєкт «Книги, що говорять»	Внесок у розвиток інтелектуального капіталу нашої держави та забезпечення доступності якісної освіти для незрячих школярів
Фестиваль «Бандерштат»	Активізація відвідування молоддю заходів, що популяризують актуальні культурні, соціальні та бізнес-стартапи: музику, історію, спорт, літературу, дискусії, екологію, кіно, український туризм, а також здоровий спосіб життя
Будуємо Україну разом	Проведення волонтерських таборів, культурних та освітніх заходів, навчання волонтерів проєктного менеджменту, супровід їх у реалізації їхніх проєктів та створення осередків дії у містах (БУР-спільнот)
Форум «Наукових пікніків в Україні»	Створення сприятливого середовища для забезпечення зайнятості молоді
Центр науки Тернополя	Центр науки Тернополя — це місце, де можна навчатися та розважатися водночас, пізнавати світ,

	спостерігати явища природи, бачити на практиці фізичні властивості речовин, експериментувати та досліджувати
«Коворкінг центр по-новому»	Центр для спільної роботи та корисного дозвілля (проведення творчих вечорів, дискотек, занять з фітнесу, танців, організація майстер-класів для дітей та дорослих)
Культурно-освітня акція «Я студент туристичного міста»	Формування у молоді поваги до пам'яток культури, шанобливого ставлення до малої батьківщини, гордість за місто студентських років, можливість побачити своє майбутнє в місті
Дитячий наметовий табір «Табір миру»	Спонування дітей змінювати ставлення до навчання (навчатися цікаво й весело), можливість здобуття знань не тільки в школі
Молодіжний банк ініціатив Ніжина (МБІ_НІЖИН)	Можливість виходу із зони комфорту, постійне перебудовування свого життя та вдосконалення компетенцій

Практики-переможці впроваджували різноманітні форми молодіжної роботи: всеукраїнський фестиваль, всеукраїнський форум з популяризації науки, акції (міська культурно-освітня акція, культурно-освітня акція туристичного спрямування, волонтерська акція), організацію роботи молодіжних центрів, дитячий наметовий табір, районна молодіжна рада, соціальний проект для незрячих дітей, міський молодіжний банк ініціатив.

Молодіжні практики представляли п'ять з десяти визначених організаторами конкурсу сфер молодіжної політики:

- змістовне дозвілля для молоді та молодіжне таборування – 5 проектів;
- підтримка молодіжних проектів та ініціатив – 2;
- розвиток механізмів забезпечення участі молоді в житті громади – 1;
- волонтерство – 1;
- інклюзивний розвиток (включення вразливих груп молоді) – 1 [4].

Конкурс молодіжних проектів **2019-го** року зібрав 143 практики молодіжної роботи з 23 областей України (рис. 3). Найбільше всього заявок, як і у 2018 році, надійшло з Дніпропетровської області – 36

проектів, що становило 25 % від загальної кількості поданих заявок. Також активно долучилися до конкурсу представники Волинської (13 заявок, 9,1%) та Черкаської (9 заявок, 6,3%) областей [5].

Молодіжні проекти надійшли з міст обласного значення – 56 заявок, (39 % від загальної кількості), з міст – 58 заявок (41%), селищ міського типу – 12 заявок (8%), сіл – 17 заявок (12%).



Рис. 3. Географія заявок, поданих на конкурс у 2019 році

Переможці конкурсу 2019 року представляли Івано-Франківську область (3 проекти), Волинську область (1 проект), м. Дніпро (3 проекти), м. Київ (1 проект), м. Харків (1 проект) та Чернігівську область (1 проект) (табл. 3).

Таблиця 3

Молодіжні практики-переможці конкурсу 2019 року

Назва практики	Опис практики
#своє_горнятко, Молодіжний центр "Нові крила"	Впровадження культури використання багаторазових горняток на локальному рівні
Відкриття молодіжного центру «СІЧ - Сильні. Ідейні. Чесні», ГО «Сонячна Січ»	Змістовне дозвілля для молоді та молодіжне таборування
Молодіжна інклюзивна рада при Інклюзивному молодіжному центрі	Майданчик для плекання лідерства та забезпечення соціальної інтеграції молоді соціальних категорій

"Даруємо радість". Благодійна організація «Благодійний фонд «Даруємо радість»	та з інвалідністю, поширення інклюзії в суспільстві
«Liberty Space – громадський простір у сільській місцевості», ГО «ДІЄ. Добрі ідеї єднають»	Створення спільного простору для збільшення соціальної активності, забезпечення дозвілля молоді ОТГ
Регіональний молодіжний центр професійних закладів освіти, Дніпровський центр професійно-технічної освіти, Молодіжний центр "Advanced worker"	Розвиток механізмів забезпечення участі молоді в житті громади, підтримка молодіжних проєктів та ініціатив, змістовне дозвілля для молоді та інклюзивний розвиток
«Антикорупційна школа: Dnipro, Громадська організація «Спільнота активності молоді – САМ»	Залучення активних представників студентства з досвідченими активістами до спільного розв'язання проблеми корупції в системі освіти та органах місцевого самоврядування
Створення відкритого молодіжного простору в селі Старі Богородчани. ГО «Центр Рівних Можливостей»	Підвищення рівня культурно-естетичного виховання дітей, молоді, різних категорій населення, формування навичок волонтерської діяльності, створення належних умов для проведення культурно-масової роботи, просвітницьких заходів, популяризація здорового способу життя, вдосконалення механізмів залучення молоді до розв'язання проблем громади
Адвокація створення та облаштування Комунального закладу «Ніжинський міський молодіжний центр Ніжинської міської ради Чернігівської області», Комунальний заклад «Ніжинський міський молодіжний центр Ніжинської міської ради Чернігівської області»	Створення молодіжного простору для безпечного та безкоштовного усебічного розвитку й дозвілля молодих людей
Тренінговий курс «Відповідальна молодь Київщини: тут і зараз», Управління молодіжної політики та національно-патріотичного виховання Київської обласної державної адміністрації	Об'єднання молодіжного середовища Київщини, формування команди, залучення до партнерства виконавчі органи влади та органи місцевого самоврядування, збільшення участі молоді у суспільному та соціально-економічному житті громад, можливість для розвитку громади та переваги участі молоді у розв'язанні проблем громади; розробка й реалізація спільних проєктів
QR-код – Помічник у відновленні моїх прав, Центр для підлітків «Компас» Благодійної організації «Благо»	Масове інформування підлітків з питань відновлення порушених прав, отримання медичних, психологічних, юридичних консультацій із використанням сучасних каналів та засобів комунікації, а саме: карта-гра зі скануванням QR-кодів; інформування про можливості дозвілля в ЦДП «Компас» як альтернативу вуличному дозвіллю

Практики, що увійшли до переліку переможців конкурсу 2019 року, реалізовано з використанням таких форм молодіжної роботи, як створення молодіжних центрів та просторів для молоді у міській та сільській місцевостях, впровадження програм, створення молодіжної інклюзивної ради, антикорупційної школи, використання цифрових інструментів у роботі з молоддю.

Практики-переможці представляли шість із десяти визначених у конкурсі сфер молодіжної політики:

- розвиток механізмів забезпечення участі молоді в житті громади – 4 проєкти;
- підтримка молодіжних проєктів та ініціатив – 2;
- участь молоді у процесах демократизації– 1;
- освіта і просвітницька діяльність з прав людини, захист прав людини, просування – 1;
- рівності та недискримінації в українському суспільстві – 1;
- інклюзивний розвиток – 1;
- сталий розвиток та екологія – 1 [5].

За 3 роки проведення Конкурсу найбільша кількість практик-переможців була з таких областей, як Дніпропетровська (6 проєктів), Волинська (4), Київська (3) та Чернігівська (2).

Ініціаторами Кращих практик молодіжної роботи були представники як громадського, так і державного секторів, розподіл яких наведено на рисунку 4.

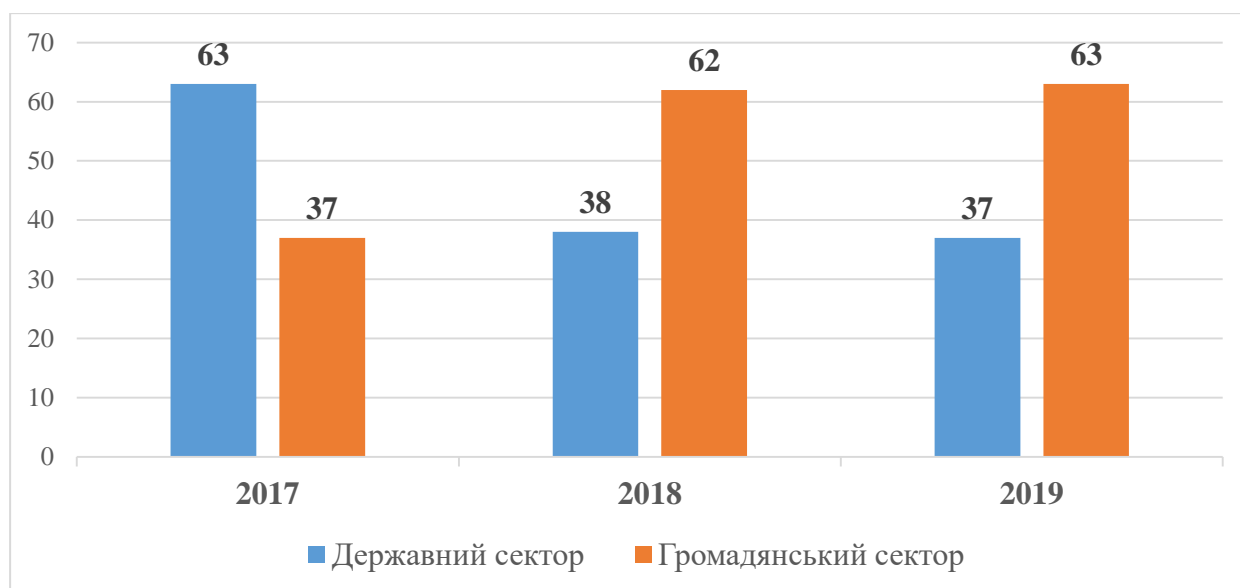


Рис. 4. Відсоток заявок, наданих на Конкурс представниками державного та громадянського секторів у 2017, 2018 та 2019 роках

(у відсотках від загальної кількості заявок, поданих на Конкурс у відповідному році)

Державними установами та організаціями у 2017 році було подано 63 заявки (63% від загальної кількості поданих). У 2018 році їх кількість становила 66 (38%), а в 2019 – 52 (37%). Інститутами громадянського суспільства у 2017 році було подано 37 заявок (37%). У 2019 році було подано 91 заявку, що становило, як і у 2018 році, дві третини, або 63%, від загальної кількості заявок, поданих на конкурс (2018 рік: 107 заявок, 62%).

Розподіл ініціаторів практик між громадським та державним секторами показав, що з кожним роком число поданих заявок від державних установ та організацій знижується, натомість зростає відсоток поданих заявок від інститутів громадянського суспільства.

Від об'єднаних територіальних громад у 2017 році було подано 4 заявки (4% від загальної кількості поданих на конкурс), у 2018 - 14 заявок (8%). У 2019 році було подано 28 заявок, що становило 20% від загальної кількості поданих на конкурс заявок і вдвічі перевищувало показники 2018 року (рис.5).



Рис. 5. Кількість заявок, поданих на Конкурс у 2017, 2018 та 2019 роках

Аналіз кількості молодіжних проєктів, поданих на конкурси у різні роки, показав, що порівняно з 2017 роком кількість заявок у 2018 збільшилася на 73% (рис. 5). Проте кількість заявок поданих у 2019 році є на 30% меншим в порівнянні з 2018 роком. Це пов'язано зі спадом активності, яка зумовлена економічною ситуацією в країні та обмеженістю фінансування молодіжної сфери.

Висновки. Проведений аналіз молодіжних проєктів, що були подані на конкурс «Кращі практики молодіжної роботи в Україні» у 2017-2019 роках показав, що у 2018 році спостерігалася активізація молодіжної роботи, розширення ініціатив щодо її здійснення, проте у 2019 році було подано менше заявок щодо участі, але збільшилася їх кількість, подана від громадського сектору та ОТГ.

Конкурс молодіжних практик є дієвим інструментом активного залучення молоді до суспільного життя, обміну молодіжним досвідом, поширення кращих молодіжних практик та проєктів на національному, регіональному та місцевому рівнях.

Література

1. Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні: Декларація від 15 грудня 1992 р. № 2859-ХІІ, в редакції від 3 березня 2006 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>
2. Молодь України – 2018 / Результати репрезентативного соціологічного дослідження. Київ : ДП «Редакція інформаційного бюлетеня «Офіційний вісник Президента України», 2018. 72 с. ISBN 978-617-7288-97-7
3. Конкурс найкращих практик молодіжної роботи – 2017. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/144/Katalog_kraschiih_praktiik_molodizhnoyi_robotii_v_Ukrayini_2017.pdf (дата звернення: 28.09.2020)
4. Конкурс найкращих практик молодіжної роботи – 2018. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/326/youth-2018.pdf> (дата звернення: 30.09.2020)
5. Конкурс найкращих практик молодіжної роботи – 2019. URL: <https://www.prostir.ua/?grants=konkurs-najkraschyh-praktyk-molodizhnoji-roboty-2019> (дата звернення: 01.10.2020)
6. Модель реалізації молодіжної політики в умовах децентралізації. URL: <https://decentralization.gov.ua/youth/molod-v-oth> (дата звернення: 12.10.2020)
7. Реалізація молодіжної політики в області. Організація національно-патріотичного виховання. URL: <https://pdp.nacs.gov.ua/courses/realizatsiia-molodizhnoi-polityky-v-oblasti-orhanizatsiia-natsionalno-patriotychnoho-vykhovannia> (дата звернення: 13.10.2020)